

Základní škola a mateřská škola Řečany nad Labem, okres Pardubice

ZŠ a MŠ Řečany n. L.

Preventivní program

školní rok 2024/2025

Vypracovala:

Mgr. Michaela Lišková, metodik prevence

dne: 30.9.2024

schváleno Pedagogickou radou dne: 16.10. 2024

Úvod

Primární prevence rizikového chování je nedílnou součástí výchovy a výuky na naší základní škole. Základním principem strategie prevence rizikového chování u žáků je výchova ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a zachování integrity osobnosti.

Cílem preventivního programu je zabránit výskytu rizikového chování, nebo co nejvíce omezit škody působené jeho výskytem mezi žáky.

Preventivní program na školní rok 2023/2024 navazuje na programy z předešlých let a je koncipován jako soustavný a dlouhodobý pro menší počet žáků – třídu, je zpracován vždy na jeden školní rok metodikem prevence a písemné vyhodnocení účinnosti jeho realizace za školní rok je součástí výroční zprávy o činnosti školy.

Primární prevence rizikového chování se stala již nedílnou součástí výchovy a výuky na naší základní škole, i když hranice školy do značné míry přesahuje. Primární prevenci chápeme jako prostředek, kterým dětem naznačíme, jak zaujímat postoje a názory, jak argumentovat a diskutovat, jak se nebát slušně říci svůj názor, jak se nebát říci NE, jak si užít volný čas, jak pochopit sám sebe, jak poznat ostatní, jak hledat ty správné lidi a kamarády a být správným kamarádem i člověkem, jak jít tou správnou cestou. Přitom je třeba ponechat, ale i rozvíjet dětem jejich spontánnost, zvědavost, hru a radost a na straně druhé je připravit na různá úskalí zdravého a šťastného způsobu života.

Cílem preventivního programu je tedy taková osobnost žáka, která bude „na svůj věk“ natolik zralá, že dokáže na problém ukázat, zkoumat ho, ptát se, srovnávat a pochopit ho, která bude schopna učinit rozhodnutí, která si bude vážit svého zdraví a umět nakládat se svým volným časem.

Charakteristika školy

Naše škola patří k menším venkovským školám, kterou navštěvují žáci z Řečan nad Labem a okolních obcí. Děti tráví většinu času v obci, pouze malá část dojíždí do různých kroužků např. do Přelouče. I proto je třeba nabídnout mimo jiné žákům dostatek volnočasových aktivit. Tady mají důležitou úlohu i organizace v obci, zejména TJ Sokol Řečany nad Labem, SK Řečany nad Labem, Aikido Club Řečany nad Labem, Český rybářský svaz Řečany nad Labem a Sdružení dobrovolných hasičů Řečany nad Labem a Labětín. Dále volnočasové aktivity nabízejí našich žákům samotní pedagogové nebo externí organizace jako např. ASŠK, ZUŠ Přelouč nebo Kroužky Východní Čechy.

Cíle programu

a) dlouhodobé

- vychovávat ke zdravému životnímu stylu
- k tolerantnímu a ohleduplnému chování k ostatním
- ke slušnosti
- budovat zdravé sebevědomí
- omezovat sociálně patologické jevy
- předcházet kyberšikaně a nevhodnému seznamování na internetu
- rozvíjet a podporovat sociální kompetence

b) střednědobé

- k negativnímu postoji ke kouření, alkoholu a drogám
- řešit všechny projevy šikany
- podporovat zdravé sebevědomí žáků
- zkvalitňovat spolupráci rodiny a školy
- další vzdělávání, metodika, prevence
- minimální preventivní program naplňovat při práci s třídními kolektivy i s jednotlivými žáky

c) krátkodobé

- netolerovat kouření, případy řešit se zákonnými zástupci
- důsledně sledovat absenci žáků
- pracovat se třídou na budování pozitivních vztahů
- nepřehlížet vulgární chování, vyjadřování a agresivitu

- provádět diagnostiku třídy ve spolupráci s výchovným poradcem a metodikem prevence
- organizovat volný čas prostřednictvím zájmových kroužků
- spolupracovat s Městskou policií Přelouč
- podporovat činnost školního parlamentu
- podporovat třídní projekty v oblasti prevence

Preventivní aktivity v oblastech

- násilí a šikanování,
- záškoláctví,
- kriminality, delikvence, vandalismu a jiných forem násilného chování,
- ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže,
- xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu,
- užívání návykových látek (alkoholu a kouření), anabolik a medikamentů a dalších látek,
- patologického hráčství (gambling),
- diváckého násilí,
- komerčního sexuálního zneužívání dětí,
- syndromu týraných a zneužívaných dětí,
- sekt a sociálně patologických náboženských hnutí,
- netolismu – chorobná závislost na televizi, počítačových hrách, mobilním telefonu, zábavě na internetu – chatování, facebook, e-mail.
- kyberšikana
- Preventivní opatření

Vztah učitel – žák

Usilujeme o vzájemnou důvěru mezi učitelem a žákem. Žák ví, že se může na učitele obrátit a bude respektován jeho názor, jeho potřeby. Učitel se zajímá o žáka, podněcuje dialog. Učitel získává důvěru žáka i prostřednictvím vztahu s rodinou, resp. sociálním prostředím žáka. Při řešení problémů je učitel otevřen komunikaci s žákem, se zákonným zástupcem, širší rodinou i ostatními pedagogy. O řešených problémech informuje výchovného poradce, metodika prevence, vedení školy.

a) Skupinová práce

Učitel věnuje pozornost spolupráci ve skupinách při výuce, podporuje naslouchání, zapojení všech členů skupiny, reflektuje s žáky skupinovou práci a podporuje tak rozvoj kompetencí týmové práce, řešení konfliktu (učitel podporuje odpovědnost žáka za řešení konfliktu). Žáci se učí vést diskuzi, vyjadřovat své názory, naslouchat druhým a vhodným způsobem reagovat na kritiku. Jednou z možností je například vedení komunitního kruhu, ve kterém má každý právo diskutovat na základě pravidel diskuse, sdílet své pocity, obavy, radosti, zážitky, podněty k životu třídy, klást otázky.

b) Projektové vyučování

V rámci školních projektů se žáci mohou blíže seznámit s děním kolem sebe a aktuálními tématy. Umožňuje intenzivní spolupráci žáků. Žáci se navzájem poznávají a dokáží spolupracovat podle svých schopností.

c) Individualizované hodnocení, sebehodnocení, zpětná vazba skupiny

Žáci dostávají komplexní zpětnou vazbu od učitele ve výuce. Jsou informováni o svém pokroku i nedostacích. Je oceňováno úsilí žáka a míra jeho pokroku bez srovnávání s výkonem ostatních. Je podporován jeho individuální talent a zájem. Diferenciace výuky může probíhat prostřednictvím práce ve skupinách podle zaměření žáka. Pomáháme žákovi vybudovat si důvěru v sebe, ve vlastní síly, pozitivní vztah k okolnímu světu.

Evidence a efektivita preventivních aktivit

Vyučující si vedou stručný přehled preventivních aktivit se zhodnocením ve svém předmětu a třídě. Z těchto podkladů vychází školní metodik prevence při hodnocení preventivního programu za školní rok.

Komunikace školy

1. se zákonnými zástupci - zákonní zástupci jsou o preventivním programu, o dění ve třídě a akcích informováni na třídních schůzkách. Mají možnost konzultací s učiteli (po vzájemné dohodě), jsou vybízeni ke spolupráci se školou, případně pomáhají při některých aktivitách (školní družina, tematické akce). S preventivním programem se také mohou seznámit na webových stránkách naší školy <http://www.zsrecany.cz/> - dokumenty školy. Metodik prevence, speciální pedagog a výchovné poradkyně mají zveřejněné konzultační hodiny.
2. s odbornými pracovišti v regionu – Pedagogicko-psychologická poradna, Městská policie Přelouč, Centrum primární prevence Semiramis, podle potřeby Středisko výchovné péče Pyramida Pardubice

3. s organizacemi zabývajícími se volným časem dětí (ZUŠ, zájmové a sportovní organizace)
4. s organizacemi státní správy (př. OSPOD Přelouč)

Učitelé a jejich informovanost

- na pedagogické radě budou všichni pedagogové seznámeni s preventivním programem školy a aktuálním Metodickým pokynem č. j. MŠMT- 21149/2016 k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních
- pedagogičtí pracovníci budou na pedagogických radách a poradách seznamováni s problematikou prevence a mají možnost získávat další informace na přednáškách nebo besedách pořádaných vzdělávacími institucemi
- školní metodik prevence se bude zúčastňovat akcí s problematikou prevence pořádaných vzdělávacími institucemi
- informace o postupu školy v případě výskytu zneužívání návykových látek, rizikového chování v dopravě, poruch příjmu potravy, alkoholu u dětí školního věku, syndromu týraného dítěte CAN, kyberšikany, homofobie, extremismu, rasismu, xenofobie, antisemitismu, vandalismu, záškoláctví, krádeže, konzumace tabáku, násilí, netolismu, sebepoškozování, náboženského hnutí, rizikového sexuálního chování, příslušnosti k subkulturám, domácího násilí, hazardního hraní a krizový plán řešení šikany – vyvěšeno na nástěnce ve sborovně a uloženo ve skříňce ve sborovně (skříňka označena cedulkou PREVENCE)
- přehled institucí, poradenských center, center krizové intervence – vyvěšen na nástěnce ve sborovně a na chodbě školy 1. patro (nástěnka preventisty)
- propagační materiály, tiskoviny, videokazety, „Co dělat, když – intervence pedagoga“ (přílohy 1-21) a další metodické pomůcky jsou k dispozici ve sborovně
- případné problémy je možné konzultovat kdykoli s metodikem prevence a výchovnými poradkyněmi (konzultační hodiny, po vzájemné dohodě)

Práce s problémovými žáky

- cílem je zaznamenat vznikající problémy jakéhokoliv charakteru včas, co nejrychleji je diagnostikovat a následně za pomoci všech zainteresovaných pracovat s problémovým jedincem
- mnohé problémy lze včas řešit s pomocí spolužáků nebo třídního kolektivu

- základním pravidlem působení na problémového jedince by měla být vzájemná důvěra a spolupráce se zákonnými zástupci
- třídní učitelé provedou (sami nebo ve spolupráci s výchovnou poradkyní, popř. speciální pedagožkou) zápis o řešení problému

Vyhledávání žáků s poruchou chování

V případě podezření (vytipuje třídní učitel nebo vyučující daného předmětu, své podezření prokonzultuje se speciální pedagožkou a výchovnou poradkyní) bude následně jednáno se zákonnými zástupci a žáci budou posláni na vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně nebo bude vyvoláno jednání s odbornými institucemi nebo s OSPODEM. Po doporučení, které škola obdrží, se bude pracovat s žákem podle jejich návrhu a doporučení.

Školní metodické pracoviště

Schůzky školního metodického pracoviště budou zpravidla 1x za měsíc (dle potřeby i častěji). Do metodického sdružení patří výchovné poradkyně, speciální pedagožka, metodička prevence a zástupce ředitelky školy. Cílem schůzek bude hodnocení, pokrok žáků SVP, vytipování nových žáků s poruchami, nastavení plánů podpory.

Zařazení preventivních témat do předmětů

Občanská výchova

Přírodopis

Přírodověda, vlastivěda

Český jazyk

Prvouka

Výtvarná výchova

Tělesná výchova

Chemie

Výchova ke zdraví

Informatika

1. – 3. ročník

- „Jsme kamarádi“, modelové situace setkání s cizí osobou, důležitá telefonní čísla, programy na interaktivní tabuli (www.ovce.sk)
- dopravní výchova (dopravní značky, bezpečná cesta do školy), programy na interaktivní tabuli (www.skolahrou.cz, www.zachrannykruh.cz)

- rodina, vztahy v rodině, oslavy a svátky, nebezpečí v domácnosti, hygienické návyky
- krizové situace, vhodná a nevhodná místa pro hru, zásady bezpečného chování
- péče o zdraví, nemoc, úraz, první pomoc, integrovaný záchranný systém, reakce jedince na pokyny dospělých
- zdravá výživa, výběr a uchování potravin
- režim dne, volný čas a jeho využití
- mimořádné události, požáry, situace hromadného ohrožení

4. – 5. ročník

- bezpečnost ve škole, osobní, duševní, intimní hygiena, kamarádské vztahy se spolužáky
- bezpečné používání internetu, kyberšikana, využití prezentace
- linky tísňového volání, integrovaný záchranný systém, centra odborné pomoci
- řešení krizových situací – šikana, týrání, sexuální zneužívání, kontakt s deviantní osobou
- prevence nemocí, úrazy a první pomoc
- návykové látky a zdraví (kouření, alkohol), hrací automaty a počítače
- péče o zdraví, nemoci přenosné a nepřenosné (hepatitida, AIDS), zdravý životní styl, správná výživa
- základy rodinné a sexuální výchovy (kamarádství, láska, funkce a vývoj rodiny, komunikace v rodině, konflikty v mezilidských vztazích – modelové situace)
- soužití lidí, principy demokracie, ohleduplnost, etické zásady, pojmy – rasismus, genocida, antisemitismus, nacismus, národnostní menšiny, poznávání zvláštností různých kultur
- živelné pohromy, práce horské služby, prevence vzniku požáru
- dopravní výchova (pravidla silničního provozu)

6. – 9. ročník

- poučení o bezpečném používání internetu, kyberšikana
- video Seznam se bezpečně 1, Seznam se bezpečně 2, vytvoření prezentace na téma „Bezpečný internet“
- poruchy příjmu potravy, zdravá strava, zdravý životní styl
- sexuální výchova – zdrženlivost, promiskuita, předčasná sexuální zkušenost, těhotenství a rodičovství mladistvých

- rizikové chování – návykové látky, zbraně, nebezpečné látky a předměty, násilné chování, důležitá telefonní čísla, linky bezpečí
- vztahy mezi lidmi, osobní a neosobní vztahy, komunikace, konflikty, problémy nesnášenlivosti, těžké životní situace a jejich zvládání

Znalostní kompetence žáků

1. – 3. ročník

- žáci dokáží pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu, užíváním drog, zneužíváním léků
- znají jednoduché způsoby odmítání návykových látek
- znají hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu
- mají vědomosti, jak udržovat zdraví a o zdravém životním stylu
- mají právní povědomí v oblasti rizikového chování

4. – 5. ročník

- žáci mají povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě
- znají činnosti, které je vhodné z hlediska zdraví zařadit do denního režimu, osvojují si zdravý životní styl
- podrobně znají zdravotní a sociální rizika návykových látek a argumenty ve prospěch zdraví
- znají zákony omezující kouření, požívání alkoholu a zákony týkající se užívání a šíření drog
- umí komunikovat se službami poskytujícími poradenskou pomoc
- umí pojmenovat základní mezilidské vztahy
- umí rozpoznat projevy lidské nesnášenlivosti
- vědí, na koho se obrátit v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozuje jeho práva
- mají povědomost o tom, že každé jednání, které ohrožuje práva druhých (šikana, násilí, zastrasování aj.), je protiprávní
- znají základní způsoby odmítání návykových látek ve styku s vrstevníky

6. – 9. ročník

- žáci znají význam harmonických mezilidských vztahů pro zdravý životní styl a zdraví
- respektují odlišné názory či zájmy lidí a odlišné způsoby jejich chování a myšlení, jsou tolerantní k menšinám

- znají a uplatňují vhodné způsoby řešení neshod se spolužáky, spory řeší nenásilným způsobem
- znají vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích
- umí spolupracovat ve skupině a přebírat zodpovědnost za společné úkoly
- znají významné dokumenty upravující lidská práva a sociálně právní ochranu dětí
- znají činnost důležitých orgánů právní ochrany občanů
- uvědomují si podstatu protiprávního jednání a právní odpovědnost za případné protiprávní činy
- umí zhodnotit vhodné a nevhodné zdravotní návyky
- umí vysvětlit své konkrétní postoje a chování z pohledu zdraví
- ví, co je podstatou zdravého životního stylu a snaží se o jeho realizaci
- znají pozitivní vliv aktivního pohybu, relaxace, duševní hygieny
- ví, že zneužívání dítěte je trestné
- umí diskutovat o rizicích zneužívání drog, orientují se v trestně právní problematice návykových látek
- ví, kde hledat odbornou pomoc, v případě potřeby ji dovedou využít
- zvládají účelné modely chování v krizových situacích (šikanování, týrání, sexuální zneužívání apod.) a správně se rozhodují v situacích vlastního nebo cizího ohrožení
- dokáží komunikovat se specializovanými službami (linky důvěry, krizová centra)
- odmítají projevy brutality a násilí zprostředkované médii a umí o nich diskutovat

Metody a formy, jakými budou dílčí aktivity řešeny

1. – 5. ročník

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli,
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků,
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti,
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů,
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry,
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (například formou komunitního kruhu),
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“,
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě,

- osvojování a upevňování základních návyků v rámci ZŽS – hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence experimentování s alkoholem a cigaretami,
- základy etické a právní výchovy,
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných postižení,
- všestranný rozvoj osobnosti žáka,
- soustředěnost na včasné diagnostikování sociálně-patologických problémů ve třídních kolektivech,
- důraz na spolupráci se zákonnými zástupci,
- široká nabídka volnočasových aktivit,
- ekologická výchova,
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod. Účast v soutěžích výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních atd. jako v předchozích letech.

6. – 9. ročník

Přechod na druhý stupeň základní školy přináší řadu změn a z nich vyplývajících zátěžových situací – změna třídního učitele, střídání vyučujících v jednotlivých předmětech, odchod některých spolužáků (víceletá gymnázia, sportovní třídy apod.) a příchod nových spolužáků, zvýšené nároky na objem a strukturu učiva.

Možnosti práce učitele se třídou

- vzájemné poznávání spolužáků
- vytváření vztahu důvěry mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem,
- stanovení pravidel soužití třídní komunity,
- formování skupiny, která je pro žáky bezpečným místem, která jim pomůže vyhnout se rizikovému společensky nežádoucímu chování – šikanování, užívání alkoholu a drog, vzniku různých typů závislostí apod.,
- začlenění nových žáků do komunity třídy,
- trénink obrany před manipulací, s uměním říci „ne“,
- trénink odpovědnosti za vlastní rozhodnutí,
- zvládání náročných fyzických i duševních situací,
- umění vyrovnat se s neúspěchem,

- upevňování vztahů v komunitě vrstevníků,
- rozvoj schopností přijímat svobodná a odpovědná rozhodnutí,
- nácvik efektivní komunikace na základě vlastních prožitků,
- nácvik řešení zátěžových situací,
- zvýšení schopnosti odolávat nebezpečím, krizím, stresu, zátěžovým situacím (včetně odmítání alkoholu, drog, nikotinu, nevhodných způsobů chování),
- přehled životních rizik,
- společenské vztahy (včetně mediální hygieny, vlivu reklamy apod.),
- modelové, projektové situace poskytující návody k řešení problémů.

Propagace činnosti

Zpravodaj školy, Zpravodaj obce, školní rozhlas, žákovský časopis, nástěnka na chodbě v I. patře, vývěska v obci, vývěska před budovou ZŠ, webové stránky školy.

Distanční výuka

- příprava pedagogů na distanční výuku
- zjišťování a mapování možností a podmínek žáků na distanční výuku
- praktické ověření a pomoc při online připojení
- přijímání zpráv a úkolů, jejich vyplnění a odeslání zpět
- zmapování vědomostí a získaných dovedností u žáků
- zpracování evidenčních změn v ŠVP
- pomoc žákům se speciálními vzdělávacími potřebami při doplňování učiva v souvislosti s uzavřením škol

Metodika prevence nepříznivých situací: Škola a neštěstí – Jsme připraveni!

A) Situace, kterých se to týká:

- náhlé nepříznivé události a jejich důsledky: úmrtí a vážná zranění, která někdo ve škole či ze školy a jejího okolí utrpí či způsobí
- nepříznivé děje a jejich důsledky: nezvěstnost anebo vážná onemocnění dětí, rodičů či pracovníků školy, šikana, pandemie, válka
- katastrofy a jejich důsledky: povodně, tornáda atp., kdy je škola součástí zasažené obce, ať sama je katastrofou přímo zasažená, či nikoli

B) Lidé, kterých se to týká

- pracovníci školy, vedení školy, zřizovatelé školy; děti, žáci, studenti; rodiny a blízcí zasažených
- další lidé událostí a jejími dopady zasažení: obyvatelé místa, novináři, kolegové z jiných škol, sociální pracovníci, krizoví interveni, psychologové, právníci, duchovní atp.
- lidé, kteří metodická doporučení využívají při metodické spolupráci (pracovníci školních poradenských zařízení a další) či při výuce tematiky „ochrana člověka za mimořádných událostí“

Metodické doporučení

Průběh neštěstí obvykle opisuje kruh. Katastrofický koloběh začíná nepříznivou událostí, pokračuje záchranou, obnovou, zmírňováním dopadů události spolu s prevencí a ústí v připravenost na další neštěstí. Podobně postupuje metodické doporučení.

Jsme zasaženi ---> Obnovujeme ---> Připravujeme se

1. Jsme zasaženi

Při zvládání událostí s dramatickým průběhem a mediálním zájmem máme každý svoji zodpovědnost. Každý můžeme pomoci. Projevem zodpovědnosti je vlastní zpevnění a získání času. Základem pomoci je informování a péče o bezpečí a důstojnost všech.

2. Obnovujeme

Zvládání střednědobých a dlouhodobých důsledků události a nepříznivých dějů souvisí s vnímavostí vůči vztahům a prostředí a s úsilím o jejich obnovu. Pomáhá uznání a pomáhají obřady, tedy celkové vyladování klimatu školy ve směru přesvědčení, že „v tom a na to nejsme sami“, „každý může pomoci“, „společně to zvládneme“ a „na příště se připravíme“. Zmírňování důsledků souvisí též s dokumentováním, které zachytí nepříznivý počáteční stav a zlepšení po čase. Zlepšení odměňuje jen tehdy, když si ho všimneme.

3. Připravujeme se

Nepříznivou událostí a jejím zvládnutím se učíme všichni. Zkušenosti využijeme pro předcházení dalším nepříznivým událostem a dějům a pro přípravu na ně a jejich důsledky. Postupy plánujeme v souladu se zastávanými hodnotami a zásadami při budování zdravého klimatu školy.

Pro více informací – celá metodika v příloze.

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže

– Sebevražedné chování

Mé dítě má myšlenky na sebevraždu...

Ptejte se.

O sebevraždě je potřeba mluvit otevřeně a upřímně. Díky tomu má druhý pocit, že s námi o situaci může opravdu mluvit a že jeho pocity bereme vážně. Zajímejte se o to, co vaše dítě prožívá, vyjádřete zájem a nabídněte podporu. Vyhněte se výroky jako "Vím, jak ti je", "Chápu to". Místo toho používejte výroky jako "Jsem tu pro tebe", "Záleží mi na tobě", "Pomoz mi pochopit, jaký teď život pro tebe je". Snažte se vyhnout bagatelizaci situace, trestání či obviňování. Ptejte se citlivě, ale konkrétně tak, abyste měli představu o tom, jak vašemu dítěti je a v jaké fázi se zhruba nachází.

Naslouchejte.

V rozhovoru o sebevražedných myšlenkách nemusíte ale neustále mluvit, stačí imlčet a společně být.

Berte vážně varovné znaky.

Lidé, kteří mají myšlenky na sebevraždu, často vysílají tzv. varovné signály. Naučte se rozpoznat signály vašeho dítěte a společně vymyslete, co se dá v dané situaci udělat, aby mu bylo lépe. Všechna sdělení o sebevraždě svého dítěte berte naprosto vážně.

Vytvořte bezpečné místo.

Odstraňte prostředky, kterými by si vaše dítě mohlo ublížit (např. prášky, ostré předměty, lana). Ujistěte dítě, že je v bezpečí, že mu pomůžete a že společně to zvládnete.

Získejte pomoc.

Vyhledejte odborníka, který vám pomůže. Můžete situaci konzultovat se školním poradenským pracovištěm či rovnou vyhledat odbornou pomoc - psychologa, psychoterapeuta či psychiatra. V akutní krizové situaci se ihned obraťte na zdravotnické zařízení či volejte 155. Sebevražda představuje komplexní stav, který může vyžadovat dlouhodobější péči. Sehnat psychoterapeuta můžete přes obvodního doktora, svoji pojišťovnu, v rámci zdravotnického systému či soukromě. Seznam kvalifikovaných psychoterapeutů je např. zde: <https://czap.cz/adresar>. Nebojte si i vy sami si říct o pomoc - poradenství, psychoterapii. Poradit se můžete i na Rodičovské lince (606 021 021,

<https://www.rodicovskalinka.cz/>) nebo na Lince pro rodinu a školu (116 000, <https://linkaztracenedite.cz/>).

Jeví-li dítě akutní signály ohrožení života, volejte rychlou záchrannou službu 155 a nenechávejte jej o samotě.

Podpůrný rozhovor s žákem se sebevražednými myšlenkami

Důležité je mluvit o tématu v klidu, o samotě a mít na to dostatek času. Ideální je, když s dítětem mluví učitel, se kterým má dobrý vztah. Je vhodné žáka přijmout, nesoudit, nenutit své způsoby řešení situace, nezlehčovat prožitky, netrestat ani nevyvolávat pocity viny. Pokud máme podezření, že žák má sebevražedné myšlenky, nesnažíme se situaci hned vyřešit sami. Rolí pedagoga je v takové chvíli poskytnout podpůrný rozhovor a předat žáka do další péče (např. školní poradenské pracoviště). V rozhovoru není nutné se bát ticha, je vhodné vyjádřit zájem o žáka, navázat kontakt a pak se otevřeně zeptat na sebevražedné myšlenky. Žákovi neslibujeme důvěrnost informací, společně se domlouváme na dalším postupu, aby žákovi bylo lépe, a představujeme aktuální možnosti.

Jakými otázkami se můžeme ptát?

Navázání kontaktu:

- Můžu s tebou chvíli mluvit?
- Mám pocit, že se v poslední době trápíš...
- Mám o tebe strach...
- Vidím, že se v poslední době straníš ostatních... neděje se něco?
- Pozoruji na tobě změny... jak se teď máš doma/ ve škole?
- Pojdme si popovídat...

Specificky zaměřené otázky:

- Děkuji, že mi říkáš, jak se cítíš a co prožíváš.. chápu to správně, že to, co mi říkáš, znamená, že si chceš ublížit? Pochopil jsem to správně?
- Slyšel jsem, že říkáš, že už nechceš žít... co jsi tím myslel?
- Když o tom takhle mluvíš, znamená to, že si chceš ublížit?

Varovné znaky sebevražedného jednání

V chování

- vyhýbání se kamarádům či oblíbeným činnostem
- rozdávání věcí, loučení se

- zabývání se myšlenkami na sebevraždu
- vyhledávání informací o sebevraždě či smrti
- shromažďování prostředků k vykonání sebevraždy
- sebepoškozování
- zanedbávání svého vzhledu
- zhoršené soustředění či spánek
- změna chuti k jídlu
- zhoršený školní prospěch
- nízké sebehodnocení a sebedůvěra
- rizikové chování

V prožívání

- náhlé změny nálad
- dlouhodobý smutek
- úzkostnost
- podrážděnost
- výbuchy vzteku
- vyčerpanost
- apatie, pasivita

V řeči

- ne/ přímé vyjádření, že chce zemřít
- vyjádření beznaději, bezvýchodnosti
- dopisy na rozloučenou
- deníky či básně s tématem smrti či sebevraždy
- Nechci žít.
- Kéž bych se nikdy nenarodil.
- Nikomu tu nebudu chybět.
- Jsem pro všechny jen přítěží, beze mě bude líp.

Mohou se objevovat v různé kombinaci a u každého jinak. Nemusí být přítomny všechny signály. Každý projev sebevražedného jednání by měl být brán vážně.

Více o prevenci sebevražedného chování v příloze – Metodické doporučení k primární prevenci – Sebevražedné konání

Škola má vypracovanou strategii pro zvládání nešťastných událostí.

Strategie je připojená jako příloha Preventivního programu.

Organizování volného času prostřednictvím zájmových kroužků

V letošním školním roce nabízíme tyto zájmové kroužky:

Název kroužku	Vedoucí kroužku
Pěvecký sbor Myšáci	Mgr. Michaela Nováková
Chemický kroužek	Jana Záleská
Přírodovědný kroužek	Jana Záleská
Logopedické chvíle	Mgr. Jana Vohralíková Mgr. Veronika Danielová
Školní poradenské pracoviště	Výchovné poradkyně – Mgr. Hana Čerovská (kariérové poradenství), Mgr. Miroslava Nedbalová Metodik prevence – Mgr. Michaela Lišková Speciální pedagog - Mgr. Miroslava Nedbalová (do 31.12.2024) Zástupkyně ředitele školy – Mgr. Veronika Danielová

Zájmové kroužky při školní družině

Název kroužku	Vedoucí kroužku
Keramika – začátečníci	Jana Panchártková Kohoutková
Keramika – pokročilí	Jiřina Andrlová
Ruční práce	Monika Puhlovská
Gymnastika	Monika Puhlovská
Šikulka	Jana Panchártková Kohoutková

Jednorázové aktivity a příležitostní akce

CELOROČNÍ PROJEKTY

Normální je nekouřit

Ovoce do škol

Dotované školní mléko

Logopedická prevence

Besedy s Městskou policií Přelouč

Besedy s Policií ČR, Policejní prezidium

Třídní miniprojekty v rámci prevence

Celoškolní ekologický projekt

Projekt e- TWINING (mezinárodní projekt)

Spolupráce s Obecním úřadem v Řečanech n.L. (vítání občánků, rozsvěcení vánočního stromku) - pěvecký sbor Myšáci

Průběžně spolupráce s KODUS Řečany n.L.

Celorepublikový projekt „Uklidíme Česko“

TECHNOhrátky – podle nabídky

Spolupráce na akcích ekologické výchovy

Akce v rámci volby povolání

Semiramis – 6. až 9. třída

Celoškolní ekologický projekt „Hmyz“

Třídní miniprojekty v rámci prevence

Nj nekouše

Spolupráce s jazykovou organizací TANDEM – Goethe centrum Pardubice

Tandemová výuka v rámci školy

Jsem laskavec

Školní program proti šikanování

Úvod

Škola má ze zákona odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, tedy i šikany. Ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele.

(§ 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů)

Charakteristika šikany

- 1) Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.
- 2) Podoby šikany
 - **Přímá šikana** může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zstrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).
 - **Nepřímá šikana** má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

- 3) Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení
- 4) Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje **škádlení nebo agrese**, které nemá znaky šikanování. Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresi neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.
- 5) Většina obětí šikany a jejich svědků se snaží situaci udržet co nejdéle **v tajnosti**, bojí se někomu svěřit. Důsledkem může být podcenění závažnosti a rozsahu výskytu šikany nebo obtížné nalezení útočníků. Proto je v prevenci velmi důležité zaměřit se specificky na identifikaci rizikových znaků a signálů pro výskyt šikany.
- 6) Důvodem nebo obsahem šikany může být jakákoli odlišnost žáka nebo pedagoga, např. fyzická zdatnost, vzhled, hmotnost, barva pleti, tělesná neobratnost, inteligence -

snížení rozumových schopností, nebo naopak nadání, jazyková/komunikační bariéra, socio-ekonomická odlišnost, psychická odlišnost, speciální vzdělávací potřeby žáka apod. Šikana může mít také specifický obraz, odehrává-li se ve vztahu k žákům nebo pedagogům z důvodu etnicity (v ČR bývá v této souvislosti nejčastější anticiganismus), rasové nebo národnostní příslušnosti, náboženského vyznání nebo víry (často také v kombinaci s pohlavím např. muslimské dívky, židovští chlapci apod.), sexuální orientace (nejčastěji proti homosexuálům) apod.

Krizový plán – řešení počáteční šikany

1. pozorovat chování žáků a atmosféru ve třídě, odhadnout závažnost
2. oznámit své podezření ŠMP, VP a vedení školy a domluvit se na dalším postupu
3. zjistit informace od obětí, pořídít zápis
4. najít vhodné svědky
5. provést individuální rozhovory se svědky – NE společné vyšetřování a konfrontace oběti a agresora
6. zajistit ochranu oběti
7. provést rozhovor s agresory, pořídít zápis
8. informovat zákonné zástupce oběti i agresora
9. informovat zákonné zástupce oběti šikanování o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace, nabídnout psychoterapeutickou péči PPP nebo jiného poradenského zařízení
10. řešit problém na pedagogické radě
11. svolat jednání – metodik prevence, výchovná poradkyně, zástupce vedení školy, zástupce OSPOD Přelouč)
12. pracovat se vztahy ve třídě (rozebrat danou situaci)

Krizový plán – výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně

A. První (alarmující) kroky pomoci

- 1) zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
- 2) bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

- 1) zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
- 2) zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
- 3) pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)

- 4) oznámení na policii, informovat zákonné zástupce

C. Vyšetřování

- 1) rozhovor s obětí a informátory
- 2) nalezení nejslabších článků, nespolupracujících svědků
- 3) individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
- 4) rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory
(nekonfrontovat s obětí/oběťmi)

D. Náprava

- 1) metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

Nápravná opatření

1. Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů nápravná opatření, z nichž některá přicházejí při šikanování v úvahu:
 - výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; realizace individuálního výchovného plánu agresora;
 - snížení známky z chování;
 - převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);
 - doporučení zákonným zástupcům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;
 - podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.
2. Dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v pedagogicko-psychologické poradně nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, případně převedení do jiné třídy.
3. Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina) apod.

Odpovědnost školy chránit žáky před šikanou

- 1) Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.
- 2) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:
 - dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství,
 - dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala,
 - škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo,
 - (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů),
 - v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

Odpovědnost zákonných zástupců a komunikace školy s nimi

1. Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva zákonných zástupců, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte

vykonávají zákonní zástupci způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. Zákonní zástupci mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Dokud se dítě nestane svéprávným, mají zákonní zástupci právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Zákonní zástupci pak mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

2. Škola informuje zákonné zástupce o programu proti šikanování na začátku školního roku.
3. Podezření nebo tvrzení zákonných zástupců o tom, že je jejich dítě šikanováno škola nepodceňuje a okamžitě situaci účinně a bezpečně prošetří.
4. Škola nezve zákonné zástupce protagonistů šikany do školy, když ještě šikana není vyšetřena, aby nedošlo k setkání zákonných zástupců údajných obětí i agresorů, podezřelých žáků, některých pedagogů a vyšetřujících osob se všemi najednou.
5. Rozhovor se zákonnými zástupci oběti probíhá individuálně. U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je zákonné zástupce informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních.
6. Ve všech případech je potřeba informovat zákonné zástupce, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila. U počáteční šikany zpravidla stačí podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou. Vždy je důležité, aby byl na schůzce přítomný školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (případně i externí odborník).

Možné signály šikanování pro zákonné zástupce

- za žákem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem
- nechutí jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach
- ztráta chuti k jídlu
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem

- dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu)
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad
- zmínky o možné sebevraždě
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- dítě se vyhýbá docházce do školy
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku

Šikana zaměřená na učitele

Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak bývá někdy interpretována. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.

- Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou.

- Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

Prevence šikany zaměřené na učitele

Pro prevenci šikany zaměřené na učitele platí doporučení pro vytváření a udržování bezpečné školy.

Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.

Pro řešení šikany zaměřené na učitele je důležité:

Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám. Proto je zapotřebí, aby tuto skutečnost škola neočekávala a nevyžadovala. Naopak je zapotřebí, aby podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.

Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.

Spolupráce se specializovanými institucemi

1. Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce, nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány zejména:
 - v resortu školství – s PPP, SVP, speciálně pedagogickými centry (v případě integrovaných dětí na běžných školách);
 - v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie;
 - v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou), případně s NNO specializujícími se na prevenci a řešení šikany.
2. Dle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb. je při poskytování poradenských služeb (tj. také při intervenčních programech) nutné žáky, včetně jejich

zákonných zástupců, předem informovat o charakteru poradenské služby. Využívá se tzv. informovaný souhlas (viz § 1 odst. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.)

- Výstupem práce externí odborné instituce by měla být písemná zpráva s adekvátními informacemi (§ 1 odst. 5 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.). Aby byly pro školu informace relevantní, doporučuje se před započítím poradenských služeb dohodnout obsah a rozsah práce.
- 3. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

Strategie prevence školní neúspěšnosti žáků

Školní neúspěšnost je chápána jako selhávání žáka v podmínkách školního edukačního programu. Nejedná se pouze o špatný prospěch, ale rovněž o vytváření negativních psychických postojů a emočních stavů k vlastnímu učení, vzdělávání, učitelům a škole obecně. Je vážným problémem, který je třeba řešit.

Základní podmínkou úspěšnosti žáků je pozitivní klima školy, důvěra žáků a zákonných zástupců k učitelům a aktivní přístup a zájem učitelů o žáky.

Žák je ohrožen školním neúspěchem, když:

- obdrží nedostatečné (nebo 4-5) ve čtvrtletním nebo pololetním hodnocení
- dlouhodobě neplní uložené úkoly
- svým jednáním a chováním soustavně porušuje školní řád

Rizikové faktory pro žáky ohrožené školní neúspěšnosti:

- přestup z jiné školy
- nerespektování a neustálé porušování pravidel
- nesystematická příprava do školy
- obtížná životní situace
- zdravotní problémy
- dlouhodobá absence ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů
- nízká motivace a malá vůle učit se
- sociálně znevýhodněné prostředí

- špatná spolupráce se zákonnými zástupci

Řešení školní neúspěšnosti:

- vyučující jednotlivých předmětů upozorní na problém žáka a prostřednictvím elektronické žákovské knížky informují zákonného zástupce žáka
- učitel nabídne zákonnému zástupci osobní jednání, případně jednání s dalšími členy školního poradenského pracoviště NEBO VYZVE ZÁKON. ZÁSTUPCE?

Opatření k řešení školní neúspěšnosti:

- větší motivace žáka k učení – důraz na pozitivní hodnocení, na žakovy kladné stránky, posilování jeho sebedůvěry, vyloučení negativního srovnávání
- zadávání pravidelných úkolů, práce pro domácí přípravu – dílčí úkoly, které odpovídají žakovým vzdělávacím možnostem
- stanovení přiměřeného rozsahu učiva k opakování nebo hodnocení, podpůrné pomůcky (tabulky, přehledy, nákresy, kalkulačka apod. – dle charakteru předmětu)
- využití pomoci spolužáků
- podpůrné aktivity – oznamování termínů písemných prací a zkoušení, umožnění opravného pokusu, akceptování osobního tempa žáka, okamžité poskytování zpětné vazby
- individuální konzultace, doučování (šablony)
- Jednotliví učitelé si mapují situaci ve třídě, vyhledávají žáky ohrožené školním neúspěchem. Informují žáky i zákonné zástupce.
- Jestliže není dosaženo zlepšení na základě ústního jednání, vypracuje učitel individuální podpůrný plán pro žáka (IPP). IPP stanoví podmínky a způsob spolupráce žáka, zákonných zástupců a školy při řešení problému – rozdělení učiva, stanovení učiva k hodnocení, termíny konzultací, termíny přezkoušení apod. IPP je průběžně vyhodnocován (minimálně jednou měsíčně). Tím je poskytována zpětná vazba nejen žákům, ale i zákonným zástupcům, kteří si mohou uvědomit odpovědnost za úspěch či neúspěch svých dětí.
- Není-li ani teď (tři měsíce) dosaženo zlepšení, vyzve učitel rodiče se žákem k návštěvě odborného pracoviště – pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra.

Výchovný poradce vede evidenci žáků, kteří jsou ohroženi školním neúspěchem. Učitelé jednotlivých předmětů předávají záznamy (seznam žáků, případně IPP) třídnímu učiteli, který je předává výchovnému poradci. Výchovný poradce záznamy eviduje.

Práce s nadanými žáky

Nadaným žákem se rozumí jedinec, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních uměleckých nebo sociálních dovednostech. Za mimořádně nadaného žáka se považuje žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností.

Jak poznáme nadané dítě

Nadání a talent se projevuje v různých oblastech. Je dobré, když se podaří je objevit co nejdříve. Usnadní to život jak dítěti, tak rodičům. Je totiž důležité si uvědomit, že nadání a talent nemusí mít a nemá jen „kladné“ projevy, ale i spoustu „záporných“. K výrazně talentovanému dítěti je třeba speciální přístup, vývoj takového dítěte probíhá nerovnoměrně, není to tak, že by dítě bylo ve všem nadané. V některých oblastech sice předčí své vrstevníky, ale jinde může být i výrazně pozadu. Jaké jsou tedy znaky nadaných:

- paměť a znalosti – mají vynikající paměť, dokážou zpracovávat a využívat získané informace
- schopnost sebeřízení – dítě samo ví, jak se učit a dokáže samo své učení kontrolovat
- rychlost myšlení – někdy dítě delší dobu plánuje, ale potom se o to rychleji rozhoduje
- zpracování problémů – schopnost třídění informací na podstatné a méně podstatné, snadno se doberou k jádru věci
- pružnost myšlení – dokáží přijmout i jiný způsob řešení
- dávají přednost složitému – baví je dělat věci a hry složitější, složitě věci jsou pro ně zajímavější
- mimořádná schopnost soustředění již od raného věku
- velmi brzy se naučí mluvit, číst, psát
- předčasnost – pokroky v určité oblasti dělají nadané děti dříve než je běžné v průměrné populaci

- trvání na vlastním tempu a postupu – děti se učí rychleji anebo jiným způsobem než průměrné nebo i chytré děti, potřebují minimální pomoc z vnějšku, většinou se učí samy
- tvořivost – děti samy objevují pravidla a zákonitosti a tvoří vlastní, často svérázné způsoby řešení problémů
- mimořádná vnitřní motivace – až zarputile se věnují studiu a řešení problému
- přecitlivělost – obvykle bývá doprovázena až bouřlivými emočními reakcemi, to je patrné zvláště u chlapců, kdy se objevuje větší vzdorovitost. Dívky naproti tomu často reagují tím, že se uzavrou, pláčou v soukromí, nebo se problémy emočního rázu odrazí ve zdravotních obtížích (bolest břicha)
- touha po nezávislosti
- menší potřeba spánku

Rozdíly mezi bystrým a nadaným dítětem (Cvetkovic – Lay)

Řada učitelů dovede dobře nadané dítě identifikovat. Vychází při tom z vlastní pedagogické zkušenosti a praxe. Někdy je ale možné zaměnit projevy chování rozumově nadaného dítěte s dítětem šikovným, bystrým. Jak bystré, tak rozumově nadané dítě má specifické vzdělávací potřeby a potřebuje k optimálnímu rozvoji podněty a vzdělávací materiály, které odpovídají jeho kognitivní úrovni. Níže uvedená tabulka ukazuje některé typické rozdíly v chování.

<u>Bystré dítě</u>	<u>Nadané dítě</u>
Umí odpovídat.	Klade další otázky.
Zajímá se.	Je zvědavé.
Má dobré nápady.	Má neobvyklé nápady.
Odpovídá na otázky.	Zajímají jej detaily, rozpracovává, dokončuje.
Je vůdcem skupiny.	Je samostatné, často pracuje samo.
Jednoduše se učí.	Většinu už zná.
Mezi vrstevníky je oblíben.	Víc mu vyhovuje společnost starších dětí.
Chápe významy.	Dělá závěry.
Přesně kopíruje zadaná řešení.	Vytváří nová řešení.
Dobře se cítí ve škole.	Dobře se cítí, když se učí něco nového.
Přijímá informace.	Využívá informace.
Je vytrvalý při sledování.	Sleduje pozorně.
Je spokojený s vlastním učením.	Je velmi sebekritický

Postup práce

- Na základě této typologie by měli učitelé ve svých třídách a předmětech takové děti identifikovat, mít o nich přehled a vzájemně se o nich s ostatními pedagogy informovat.
- Dětem, které se ve větší míře budou zajímat o určitý předmět, nabídnou učitelé rozšíření vědomostí a znalostí zábavnou, hravou formou, odkazy na literaturu, webové stránky či ostatní média.
- Vyučující umožní, aby si žáci mohli výklad doplňovat, připravovat si referáty, účastnit se soutěží a exkurzí. Mohou též navštívit jiné ročníky nebo třídy, aby zde prezentovali své vědomosti či dovednosti.
- Svůj zájem a znalosti ze svého oblíbeného oboru mohou zveřejňovat formou příspěvků, prezentací pro spolužáky. Jako další možnosti lze uvést možnosti mimoškolní činnosti, například různé zájmové kroužky
- V případě doporučení PPP zpracovat IVP pro mimořádně nadané dítě.
- Zvolit vhodné metody práce s konkrétním MND (akcelerace, obohacování, diferenciací).

Akcelerace

Mimořádně nadané dítě postupuje školními osnovami, v případě tohoto opatření, mnohem rychleji než ostatní děti. Může „přeskočit“ některý nebo některé ročníky, případně zahájit docházku dříve než jeho vrstevníci. Tato eventualita se doporučuje dětem s nadprůměrným nadáním a velmi dobrou schopností sociální adaptace. Obohacování osnov

Osnovy pro běžnou třídu jsou, v rámci tohoto postupu, obohacovány směrem k rozšíření a prohloubení učiva. Jedná se v podstatě o opak akcelerace. Dítě zůstává v běžné třídě, probírá však značně rozšířenou látku. Rozšíření obvyklých výukových materiálů určených pro ostatní žáky.

Práci s nadanými a mimořádně nadanými žáky zajišťuje výchovný poradce, jehož pozornost se zaměřuje na následující oblasti:

- Vyhledávání nadaných a mimořádně nadaných žáků ve spolupráci
- s třídními učiteli a dalšími vyučujícími.
- Zapojování těchto žáků do práce v zájmových kroužcích.
- Nabídka účasti v olympiádách a soutěžích.

- Seberealizace žáků při vypracování odborných projektů a samostatných prací.
- Možnost prezentovat své přednosti a talent před ostatními spolužáky i veřejností.
- Spolupráce školy se specializovanými pracovišti – PPP, SPC, apod.
- Administrativní činnosti spojené s prací nadaných a mimořádně nadaných žáků.
- Karierové poradenství.

Přílohy

Návykové látky

Rizikové chování v dopravě

Poruchy příjmu potravy

Alkohol u dětí školního věku

Syndrom týraného dítěte CAN

Školní šikanování

Kyberšikana

Homofobie

Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Vandalismus

Záškoláctví

Krádeže

Konzumace tabáku a tabákových výrobků

Násilí

Netolismus

Sebepoškození

Náboženská hnutí

Rizikové sexuální chování

Příslušnost k subkulturám

Domácí násilí

Hazardní hraní

Literatura a webové odkazy

Hodnocení PP 2022/2023

Metodika: Škola a neštěstí – Jsme připraveni!

Metodické doporučení k primární prevenci – Sebevražedné konání

Strategie řešení nešťastných událostí

Podpis:

metodik prevence ředitelka školy